

Nr 201

Av herr **Gustafsson** i Borås m. fl., om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätrons översvämningar.

(Lika lydande med motion nr 172 i Första kammaren)

Vid stark nederbörd och ofta i samband med snösmältningen på våren åstadkommes svåra och omfattande skador på skilda håll i vårt land. Dessa skador gäller i fråga om såväl jordbruk som industri. En av de platser som ofta hemsökts av översvämningar och därav orsakad skadegörelse är Svenljunga med närliggande områden i Älvsborgs län. På en tidrymd av ca 10 år har Ätran genom för högt vattenstånd åstadkommit driftstopp för industrier, översvämningar i fabriker och därav följande ekonomiska förluster för såväl företag som personal. År 1951 t.ex. varade driftstoppet ca en månad för Skandinavisk Pälsberederi & Färgeri AB i Svenljunga med stora skadegörelser på maskinparken. Under högvattenfloden i april samma år var vattenståndet i Svenljunga exceptionellt högt, t.o.m. ca 0,5 m högre än vad som observerats, sedan det nya kraftverket i Axelfors byggdes 1935. Frågan har varit aktuell under en följd av år om vilka möjligheter som finns och om det för rimliga kostnader går att vidtaga sådana åtgärder, att Ätrons översvämningar inom berörda områden kan förminskas eller hindras.

Svenljunga kommunalnämnd ingav år 1951 till AB Vattenbyggnadsbyrån en begäran om yttrande angående möjligheter till förhindrande av översvämningar i Svenljunga. Av Vattenbyggnadsbyråns yttrande framgår, att de geografiska förutsättningarna är sådana, att en rensning enbart vid broarna vid Axelfors väl kan påverka vattenståndet i Svenljunga men långt ifrån lösa frågan i hela dess omfattning. Ett mer omfattande rensningsprojekt kan givetvis tänkas som skulle ge ett mer positivt resultat, och ett icke ringa undersökningsarbete har redan utförts. Sålunda företogs år 1934 omfattande mätningar i Ätran mellan Axelfors och Svenljunga. För denna sträcka finns sålunda längdprofil och ca 230 tvärsektioner. Mätningarna var mest koncentrerade strax uppströms dammen och broarna i Axelfors.

En utredning år 1937 av Vattenbyggnadsbyrån avsåg att bestämma inverkan på vattenståndet av en i samband med kraftverksbyggandet företagen upprensning omkring broarna vid Axelfors.

I maj 1951 företogs en rekognosering längs Ätran från Axelfors till Svenljunga samt avvägning av vattenytan vid några punkter. Genom rensning

vid Axelfors beräknas vattenståndet uppströms om broarna kunna sänkas 10 à 15 cm. Fallförlusten på den mellan broarna och Svenljunga belägna delen av Ätran uppgår vid vattenföringen 67 m³/s till 1,25 m. Med en genomgripande rensning och uträtning av flodfåran skulle denna fallförlust kunna minskas med kanske en tredjedel eller 40 cm. Totalt skulle man sålunda kunna åstadkomma en sänkning av högvattenståndet i Svenljunga med 50 à 60 cm. De utförda mättnings- och undersökningsarbetena ger vid handen att en sänkning av vattenstånden vid Svenljunga fordrar avsevärda rensningar utefter Ätran på större delen av sträckan Axelfors—Svenljunga.

En andra möjlighet att i görligaste mån komma till rätta med översvämningsproblemet är att undersöka huruvida det är tänkbart, att genom utfyllnad höja de utsatta områdena och likaså en invallning av de bebyggda områden, som nu ständigt är i farozonen vid högvatten. En bedömning av möjligheterna till detta fordrar dock vidare undersökningar.

En tredje möjlighet att minska skadeverkningarnas omfattning är att få till stånd en ändring av gällande tappningsbestämmelser för sjön Åsunden. I en dom i målet angående Åsundens reglering, A.M.41/1941, utsäges det i domen under rubriken "Vattenhushållning":

Vid tillämpning av vad som ovan stadgats skall vidare iakttagas, att det tillrinnande vattnet ej må innehållas i vidare mån än som kan ske utan förfång för allmänna eller enskilda intressen, som äro beroende av vattnets lopp nedom dammen, samt att vid avtappning så mycket vatten icke på en gång framläppes, att allmän eller enskild rätt sättes i fara.

Tvenne frågor står i detta sammanhang obesvarade: dels huruvida vattenhushållningen i Åsunden skett så att högflödena blivit större eller mer ofta förekommande än de skulle ha varit utan reglering i Åsunden, dels huruvida förhållandena skulle ha varit likadana i Svenljunga utan reglering i Åsunden. Att en kontroll eller undersökning av dessa frågor är påkallad torde få anses riktigt. För att om möjligt undvika de mer eller mindre katastrofala skadeverkningar, som Ätrons översvämnningar åstadkommer i Svenljunga—Axelforsområdet, synes man alltså böra utreda i vad mån vattenhushållningen i Åsunden och tappningsbestämmelserna påverkar, och vidare i vad mån en mera vittomfattande rensning av strömfåran skulle neutralisera, översvämningsshotet och sist möjligheten av invallning till skydd av lågt bebyggda områden. Med hänsyn till den ovisshet som för närvarande råder beträffande såväl orsakerna till de ofta återkommande översvämnningarna som vilka åtgärder som lämpligen bör vidtagas och likaså kostnaderna för de preventiva åtgärder som kan tänkas och dessa kostnaders fördelning är en utredning berättigad. En sådan utredning torde kunna komma till stånd inom det departement, som har att handlägga ärenden av detta slag.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla
att en skyndsam prövning måtte komma till stånd rörande
vilka åtgärder som kan vidtagas för att förebygga de svåra
skadeverkningar som Ätråns översvämningar för närvarande
tidvis åstadkommer i Svenljunga—Axelforsområdet,
samt för riksdagen framlägga de förslag till åtgärder för
vilkas genomförande riksdagens medverkan kan bli er-
forderlig.

Stockholm den 24 januari 1961

Axel Gustafsson
i Borås

Henry Brandt
i Sätilla

Tage Magnusson
i Borås

Rune Carlstein
